FIL-PRIM'AWLA TAL-QORTI ĊIVILI

IMĦALLEF

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.

ILLUM il-Ħamis, 9 ta' Lulju, 2020

Kawża Nru. 11

Rik. Nru. 1037/07JRM

Joseph **ŻAMMIT**

vs

DRAGONARA CASINO LIMITED (C - 23950) illum imsejħa Stakes Limited

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors Maħluf imressaq fl-4 ta' Ottubru, 2007, li bih u għar-raġunijiet hemm imsemmija, ir-rikorrenti jitlob li din il-Qorti (i) ssib lill-kumpannija mħarrka responsabbli għad-danni kbar imġarrba minnu f'telf ta' somom kbar mil-logħob u dan minħabba nuqqasijiet dovuti lilha; (ii) tillikwida d-danni mġarrba minnu, jekk tkun il-ħtieġa bil-ħatra ta' perit imqabbad għal dan

il-għan; u (iii) tikkundanna lill-kumpannija mħarrka tħallas id-danni hekk likwidati. Talab ukoll l-ispejjeż, magħduda dawk tal-ittra uffiċjali tal-20 ta' Awwissu, 2007;

Rat id-digriet tagħha tad-9 ta' Ottubru, 2007[1], li bih ordnat li ssir in-notifika tal-atti lill-kumpannija mħarrka u tat direttivi lill-attur dwar it-tressiq tal-provi min-naħa tiegħu;

Rat ir-Risposta maħlufa mressqa mill-kumpannija mħarrka fit-13 ta' Novembru, 2007, li biha ċaħdet it-talbiet attriċi. Tgħid li mxiet mad-disposizzjonijiet tal-liġi u li ma kkawżat ebda dannu lill-attur;

Rat id-degriet tagħha tat-23 ta' Frar, 2010[2], li bih ħatret lill-Avukat Ingrid Bianco bħala Assistent Ġudizzjarju sabiex tisma' x-xhieda ta' David Gray;

Rat id-degriet tagħha tal-24 tal Mejju, 2011[3], li bih ħatret lill Perit Mediku (psikjatra) Dr Mark Xuereb sabiex jeżamina lill-attur u jagħmel kostatazzjonijiet mediki relattivi għall-kundizzjoni psikjatrika tal-attur fix-xhur ta' qabel Ottubru tal-2007 u bl-iskontri ukoll tal-qagħda psikjatrika preżenti tal-attur;

Rat ir-rapport mediku tal-Perit Mediku Dr Mark Xuereb tat-23 ta' Novembru, 2011[4], u minnu maħluf kif imiss waqt is-smigħ tat-18 ta' Jannar, 2012;

Rat it-Talba tal-kumpannija mħarrka tal-20 ta' Jannar, 2012, li biha talbet il-ħatra ta' periti addizzjonali;

Rat il-verbal tas-smigħ tat-23 ta' Frar, 2012[5], li bih il-kumpannija mħarrka irrilevat li, fir-rapport mediku, l-espert ħareġ 'il barra mill-ħatra li ngħatatlu billi daħal fl-aspett ta' responsabbilità ta' danni allegati mill-attur, u talbet li l-Qorti ma tiħux konjizzjoni ta' dik il-parti tar-relazzjoni li titratta dwar sejbien ta' responsabbilità;

Rat in-Nota tal-kumpannijia mħarrka tal-31 ta' Ottubru, 2012[6], li biha ressqet mistoqsijiet għall-eskussjoni tal-Perit Tekniku;

[1] Paġġ. 7 – 8 tal-proċess
[2] Paġ. 102 tal-proċess
[3] Paġ. 259 tal-proċess
[4] Paġġ. 263 sa 272 tal-proċess (f'żewġ verżjonijiet, fl-ilsien ingliż u fl-ilsien malti)
[5] Paġ. 278 tal-proċess
[6] Paġ. 282 tal-proċess

Rat it-tweġibiet mogħtija mill-Perit Tekniku Dr Mark Xuereb, imressaq bħala xhud in eskussjoni waqt is-smigħ tal-25 ta' Frar, 2014[7], għall-mistoqsijiet imressqa mill-kumpannija mħarrka;

Rat id-degriet tagħha tal-25 ta' Marzu, 2014[8], li bih u fuq talba mressqa mill-kumpannija mħarrka waqt l-istess smigħ, ordnat il-bdil fl-atti tal-kawza tal-isem tal-kumpannija mħarrka għal 'Stakes Limited';

Rat id-degriet tagħha tal-15 ta' Mejju, 2014[9], li bih ħatret lill-Avukat Maria Dolores Gauċi bħala Assistent Ġudizzjarju sabiex tisma' x-xhieda ta' Martin u Corinne Ward, kif ukoll ta' Rudolph Ċini;

Rat il-verbal tas-smigħ tad-9 ta' Ottubru, 2014[10], li bih il-Qorti tat żmien lill-partijiet sabiex iressqu s-sottomissjonijiet tagħhom bil-miktub;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet tal-attur tat-3 ta' Marzu, 2015[11];

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet tal-kumpannija mħarrka tat-30 ta' Ġunju, 2015, bi tweġiba għal dik attriċi[12];

Rat ix-xhieda u d-dokumenti mressqa mill-partijiet quddiemha u quddiem l-Assistenti Ġudizzjarji;

Rat l-atti kollha mressqa f'din il-kawża;

Rat id-degrieti tagħha li bihom ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni ta' danni mġarrba minn lagħabi kontra kumpannija li tmexxi każino li fih tilef somom ta' flus waqt il-logħob. L-attur jgħid li l-kumpannija mħarrka (minn issa 'l hemm imsejħa " Stakes") kisret il-liġi meta ħallietu jilgħab fl-istabbiliment tagħha u kienet tħajru biex jagħmel dan minkejja li għandu l-problema patoloġika tal-logħob tal-ażżard. Jixli lil Stakes bi ksur tar-regoli tal-logħob u li ħallietu jiġbed somom bla rażan mill-kontijiet bankarji tiegħu saħansitra meta kien ikun jilgħab fl-istabbiliment

[7] Paġġ. 344 – 351 tal-proċess
[8] Paġ. 257 tal-proċess
[9] Paġ. 370 tal-proċess
[10] Paġ. 383 tal-proċess
[11] Paġġ. 396 sa 389 tal-proċess
[12] Paġġ. 392 sa 400 tal-proċess

tagħha. Qed jitlob li l-Qorti ssib li Stakes taħti għal dan it-telf li ġarrab u li tillikwida t-telf u tikkundannaha tħallsu s-somma hekk likwidata;

Illi l-kumpannija mħarrka tiċħad it-talbiet attriċi u tgħid li hija mxiet mal-liġi u ma taħti għall-ebda dannu jew telf imġarrab mill-attur;

Illi bħala fatti relevanti li joħorġu mill-atti jirriżulta li l-attur, sa minn tfulitu, kien espost għal ambjenti fejn kien isir logħob tal-azzard u maż-żmien waqa' vittma tiegħu. Beda jaħdem bħala infirmier, imma jgħid li fil-ħin ħieles tiegħu kien itajjar il-paga fil-logħob. Iżżewweġ ftit wara u beda jaħdem bħala infirmier barra minn Malta ma' ħaddiema li jaħdmu fl-industrija taż-żejt, u meta kien jinżel bil-frank f'Malta, kien iqatta' sigħat twal jilgħab. Minkejja li kien għamel żmien emigrat, baqa' jfittex okkażjonijiet biex imur jilgħab, minkejja li kien joqgħod 'il bogħod mill-eqreb każino'. Reġa' lura f'Malta għall-ħabta tal-1991, u reġa' qabad ir-rutina tal-logħob fil-każino'. Dak iż-żmien, kien taha wkoll għax-xorb u ż-żwieġ tiegħu tfarrak, minbarra li nqalgħu problemi fuq il-post tax-xogħol[13];

Illi mis-sena 2003 beda jżur b'mod regolari l-*Casino Barriére Dragonara*[14] (immexxi minn Stakes) u stabbilimenti oħra tal-logħob, u fuq medda ta' żmien tajjar ġidu, magħduda l-flus li kien investa wara l-qasma tal-ġid li saret meta nfired minn ma' martu[15]. Kemm minn dak li kien jistqarr huwa nnifsu u wkoll minħabba dak li kien jiġri, ħbieb li kienu jkunu miegħu kemm-il darba seħqu miegħu biex jieqaf jilgħab għall-ġid tiegħu[16], iżda hu ma kienx jagħti każhom[17];

Illi jirriżulta li l-Casino kien jibgħat tagħrif dwar il-logħob u l-attivitajiet imħejjin minnu lill-attur wara li huwa kien ta l-kunsens tiegħu għal dan[18];

Illi jirriżulta li, xi żmien qabel 2007, fuq talba li l-attur ressaq lil Stakes, saret laqgħa bejnu u l-General Manager tal-*Casino* li matulha l-attur ilmenta mal-*Casino* dwar il-mod kif xi logħob tal-azzard kien qiegħed jintlagħab u jitmexxa kontra l-lagħaba, kif ukoll mal-mod kif il-*Casino* kien qed jagħtih aċċess għall-flus li kellu fil-kontijiet bankarji tiegħu. Fi kliem l-attur, il-*Casino* ma kienx qed jimxi mar-regoli tal-logħob kif imiss u l-attur kien qed jingħata aċċess għal flus li kellu fil-bank permezz tal-EPOS (*Electoric Point of Sales service*) f'ammonti ogħla minn dawk li l-bank tiegħu kien iħallih[19]. Min-

[13] Xhieda ta' Rudolph Ċini f'paġ. 381 tal-proċess
[14] Ara Dok "DG2", f'paġ. 198 tal-proċess
[15] Ara l-affidavit ta' Joseph Żammit f'paġġ. 70 – 4 tal-proċess
[16] Xhieda ta' Alfred Attard f'paġġ. 365 – 6 tal-proċess
[17] Xhieda ta' Elizabeth Meilak f'paġ. 360 tal-proċess
[18] Ara Dok. "DG1" f'paġ. 197 tal-proċess. Ara wkoll ix-xhieda ta' David Gray f'paġġ. 161 u 195 tal-proċess
[19] Ara l-affidavit ta' Joseph Żammit f'paġġ. 74 – 7 tal-proċess

naħa l-oħra, Stakes tgħid li qieset l-ilmenti tal-attur[20], u minn verifiki li għamlet irriżultalha li l-mod kif kienet qed tmexxi l-logħob kien aktar vantaġġuż għal-lagħaba[21], filwaqt li l-Bank jistqarr li sabiex il-*Casino* seta' jkollu aċċess għall-flus tal-attur, dan seta' sar biss wara talba mill-attur innifsu w bir-rieda tiegħu, u l-*Casino* ngħata aċċess sa l-ammont li qatt ma qabeż dak stabbilit mill-Bank[22];

Illi jirriżulta li l-logħob li jintlagħab fil-*Casino* huwa regolat mill-Awtorità Maltija dwar il-Logħob (LGA)[23], u li l-LGA tagħmel sorveljanza ta' kuljum fil-*Casino* permezz ta' impjegati tagħha[24];

Illi Stakes tgħid li ftit taż-żmien wara l-laqgħa li kellha mal-attur, hija ħarġet ordni biex ma jitħalliex jilgħab aktar fl-istabbiliment tagħha[25]. Tgħid ukoll li, minn żmien għal żmien, hija tħarreġ l-impjegati tagħha fuq kwestjonijiet ta' dipendenza fil-lagħaba[26];

Illi fis-sena 2005, l-attur fittex għajnuna tal-Aġenzija "*Sedqa*" sabiex jegħleb il-vizzju tal-logħob;

Illi fl-20 ta' Awwissu, 2007, l-attur bagħat ittra uffiċjali lil Stakes biex tersaq għal-likwidazzjoni u l-ħlas tad-danni li qal li ġarrab minħabba t-telf mil-logħob. Fl-4 ta' Ottubru, 2007, l-attur fetaħ din il-kawża;

Illi tliet ġimgħat wara li fetaħ il-kawża, jirriżulta li reġa beda fittex l-għajnuna mal-istess Aġenzija[27] u ngħata saħansitra għajnuna psikjatrika minħabba ansjetà li kien għaddej minnha[28]. Dan il-proċess twaqqaf mill-attur f'Lulju tal-2008. Fl-istess żmien kien żar ukoll lil psikologu u dam iżuru sa Jannar tal-2008[29]. Żmien wara li kien fetaħ il-kawża[30], huwa ressaq talba wkoll lill-Awtorità sabiex jinżamm milli jitħalla jidħol ġo stabbiliment partikolari tal-logħob għal żmien ta' tnax-il (12) xahar[31] għall-finijiet tal-artikolu 26(1)(e) tal-Att tal-1998 dwar il-Logħob[32];

Illi fir-rapport imħejji mill-espert mediku jirriżulta li Żammit kien ibati minn kundizzjoni patologika għal-logħob tal-ażżard, fost oħrajn[33];

---

[20] Ara x-xhieda ta' David Gray f'paġ. 301 tal-proċess
[21] *Ibid* f'paġ. 298 tal-proċess
[22] Ara Dok "BC2" f'paġ. 225 tal-proċess u x-xhieda ta' Bernard Cutajar u Chris Degabriele f'paġġ. 241 – 2 u 249 sa 250 tal-proċess
[23] Ara x-xhieda ta' Stephen Thornton f'paġ. 321 tal-proċess
[24] Ara x-xhieda ta' Mario Galea f'paġ. 329 tal-proċess
[25] Ara x-xhieda ta' David Gray f'paġ. 301 tal-proċess. Ara wkoll Dok. "Ċ" f'paġ. 67 minn fejn jirriżulta li l-aħħar darba li l-attur lagħab fil-Casino qabel fetaħ il-kawża kien fil-21 ta' Settembru, 2007
[26] *Ibid.* f'paġġ. 307 – 8 tal-proċess
[27] Dok "ME1" f'paġġ. 106 sa 113 tal-proċess
[28] Ara paġġ. 157 – 9 tal-proċess
[29] Xhieda ta' Dr Edward Curmi f'paġġ 171 sa 191 tal-proċess
[30] Xhieda tal-attur fil-kontro-eżami, f'paġ. 289 tal-proċess
[31] Ara Dok. "JZX" f'paġ. 284 tal-proċess
[32] Att X tal-1998 (Kap 400)(imħassar bl-Att XVI tal-2018, Kap 583)
[33] Ara x-xhieda ta' Dr Mark Xuereb f'paġ. 350 tal-proċess. Ara wkoll ir-Rapport Psikjatriku f'paġġ. 267 sa 272 tal-proċess

Illi l-Qorti sejra tgħaddi biex tagħmel il-konsiderazzjonijiet ta' natura legali marbutin mal-każ. Il-Qorti trid tistħarreġ dwar jekk Stakes għandhiex twieġeb għad-danni li l-attur jgħid li ġarrab minħabba n-nuqqas tagħha li żżommu milli jidħol fl-istabilimenti tagħha jew milli jibqa' jiġbed flus mill-kontijiet tiegħu ħalli jilgħab, u dan fid-dawl tal-eċċezzjoni mressqa mill-istess Stakes li bihom tiċħad kull ħtija għax imxiet mal-liġi;

Illi fin-Nota ta' Sottomissjonijiet tiegħu[34] l-attur jiċċara li kien qiegħed jillimita l-pretensjonijiet tiegħu għall-kwestjoni tar-responsabbiltà ta' Stakes dwar l-aċċess li ħallietlu għall-istabiliment tagħha, u ma baqax jisħaq aktar dwar il-pretensjonijiet tiegħu dwar il-mod kif kien jitmexxa l-logħob u l-kriterji li kienu jitħaddmu biex jitħallas ir-rebħ. Il-Qorti tagħraf li l-azzjoni tal-attur tista' tkun waħda msejsa fuq il-ħtija akwiljana u wkoll fuq in-nuqqas ta' twettiq tar-rabtiet kuntrattwali min-naħa ta' Stakes fir-relazzjoni tagħha mal-attur bħala lagħabi regolari tagħha;

Illi fil-kamp ċivili, ir-regoli ġenerali jgħabbu bil-ħtija lil kull min fl-għemil tiegħu ma jużax il-prudenza, l-għaqal u l-ħsieb ta' missier tajjeb tal-familja[35]. Għalhekk kull persuna li għaliex trid, jew għaliex naqset mill-prudenza jew l-għaqal mistennija, tagħmel jew tonqos li tagħmel xi ħaġa li biha tikser dmir impost fuqha mil-liġi, hija obbligata tħallas għall-ħsara li sseħħ minħabba f'hekk, ukoll jekk dan ikun sar mingħajr il-ħsieb li tagħmel ħsara lil ħaddieħor[36];

Illi fi kliem l-attur, Stakes kienet obbligata bil-liġi li kienet fis-seħħ dak iż-żmien li tiżgura li persuni li jista' jkollhom xi problema ta' logħob tal-azzard patoloġiku ma jitħallewx jidħlu ġewwa ż-żona fejn isir dak il-logħob[37]. Huwa jisħaq li Stakes kienet taf dwar il-qagħda tiegħu mill-attendenza li żżomm. Jistrieħ fuq ir-rapport tal-perit mediku maħtur mill-Qorti li jikkonferma li fil-fatt l-attur kellu kundizzjoni patoloġika ta' logħob tal-ażżard[38];

Illi min-naħa l-oħra, Stakes targumenta illi l-kundizzjoni li kellu l-attur ma kinetx tidher mid-daqqa t'għajn, tant li biex l-espert wasal għall-konkluzzjoni tiegħu, kellu jżomm numru ta' laqgħat u seduti mal-attur. Tisħaq li l-attur innifsu jikkonferma li kien jaħbi din il-kundizzjoni minn dawk ta' madwaru, u li l-attendenza tal-attur fil-Casino naqset mhux żdiedet matul is-snin. Tgħid li ħarrġet nies biex jistgħu jgħinu persuni bi problemi marbuta mal-

[34] §11 f'paġ. 389 tal-proċess
[35] Art. 1032(1) tal-Kap. 16
[36] Art. 1033 tal-Kap. 16
[37] Art. 26(3) tal-Kap. 400
[38] Ara Nota ta' Sottomissjonijiet tal-attur f'paġ. 388 tal-proċess

logħob[39] iżda, sabiex ma toħnoqx il-jeddijiet tal-persuni tal-età tagħhom, ħaddnet il-prattika ('*policy*') li twaqqaf nies milli jilgħabu fl-istabbiliment tagħha biss wara li l-individwu nnifsu jew xi wieħed mill-familjari tiegħu jressqulha talba f'dak is-sens u wara li jġibu ċertifikat mediku[40]. Tgħid ukoll li d-deċiżjoni li tieħu t-tmexxija ta' każino milli twaqqaf lil xiħadd milli jidħol fl-istabiliment tagħha mhijiex xiħaġa li tiddependi minnha biss, imma hija deċiżjoni li titlob is-smigħ tal-parti milquta;

Illi Stakes iżżid tgħid li l-fatt waħdu li l-attur seta' kien milqut minn kundizzjoni patoloġika għal-logħob tal-ażżard ma jissarrafx b'daqshekk biss għas-suċċess tal-azzjoni tiegħu. Tgħid li jaqa' fuqu d-dmir li juri li kien hemm nuqqas illeċitu min-naħa tagħha, li kien hemm rabta bejn dak in-nuqqas u l-ħsara li jgħid li ġarrab u wkoll il-prova effettiva tad-dannu mġarrab;

Illi l-Qorti tibda biex tqis li l-qagħda tal-attur li jikleb biex jilgħab ilha fuqu s-snin, sa minn tfulitu u għalhekk minn żmien twil qabel rifes l-ewwel darba l-għatba tal-istabiliment immexxi minn Stakes. Dan jistqarru l-attur innifsu u jgħid ukoll li, sa minn dak iż-żmien, kien jagħraf li din il-ġibda li kellu biex jilgħab ma kinitx normali u li kienet toħodlu l-biċċa l-kbira ta' ħajtu u ġidu, sa minn mindu kien għadu fuq il-bankijiet tal-iskola u ssoktat wara meta beda jaħdem. Il-perizja teknika u l-laqgħat li huwa żamm ma' persuni kwalifikati wara li fetaħ din il-kawża, ikkonfermaw il-qagħda patoloġika tiegħu għal-logħob. Ħareġ ukoll li l-attur kien wasal f'qagħda li jilħaq bosta mill-għaxar (10) kriterji maħsuba fid-*Diagnostic Manual for Mental Disorders* (DSM – IV)[41]. Fis-sewwa, l-attur mhuwiex qiegħed jgħid li Stakes taħti għaliex ġabitu f'dik il-qagħda: iżda huwa jixliha li, minkejja li jinsab f'dik il-qagħda, ma żammitux milli jidħol jilgħab fl-istabiliment tagħha;

Illi dan l-argument tal-attur iqajjem kunsiderazzjoni ta' siwi ewlieni għall-azzjoni mressqa minnu. Jidher li, fuq is-saħħa tad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 26(3) tal-Kapitolu 400 tal-Liġijiet ta' Malta li kien fis-seħħ fiż-żmien rilevanti tal-kawża, huwa jqis li Stakes kellha dmir jew rabta li ma tħallihx jersaq lejn dik il-parti tal-istabiliment tagħha fejn isir il-logħob. Dak l-artikolu (kien) jgħid li "*(3) Mingħajr preġudizzju għad-dispożizzjonijiet l-oħra ta' dan l-Att, id-dħul ġewwa każino' jkun fid-diskrezzjoni tad-detentur tal-liċenza li għandu jiżgura li dawk il-persuni li jista' jkollhom xi problema ta' logħob tal-ażżard patoloġika ma jitħallewx jidħlu ġewwa ż-żona fejn isir dak il-logħob: Iżda ħadd ma jista' jiċċaħħad milli jidħol ġewwa każino' minħabba fir-razza, post ta' oriġini, fehmiet politiċi, kulur, twemmin, sess jew inkapaċità fiżika tiegħu*";

[39] Ara Nota ta' Sottomissjonijiet tal-kumpannija mħarrka f'paġ. 395 – 7 tal-proċess
[40] Ara x-xhieda ta' David Gray f'paġ. 306 tal-proċess
[41] Ara paġ. 125 tal-proċess

Illi l-imsemmija liġi, sa mill-bidu fis-seħħ tagħha, kienet tagħti l-jedd lid-detentur ta' liċenzja li jagħżel hu l-persuni li ried iħalli jidħlu fl-istabbiliment fejn jintlagħab il-logħob tal-ażżard. Dan għamlitu billi d-dħul ta' persuni ġo każino' kien suġġett għad-diskrezzjoni tal-istess detentur tal-liċenza. Fl-istess ħin, l-Att impona fuqu l-ħtieġa li jiżgura li persuni li jista' jkollhom xi problema ta' logħob tal-ażżard patoloġiku ma jitħallewx jidħlu ġewwa ż-żona fejn isir dak il-logħob. Il-mod kif dan l-obbligu kellu jitwettaq mid-detentur ta' liċenzja huwa l-mertu tal-każ li l-Qorti għandha quddiemha. L-element ta' soġġetività jagħmel dan l-obbligu diffiċli biex jitkejjel. Il-Qrati tagħna, min-naħa l-oħra, jeżiġu li d-diskrezzjoni tintuża mid-detentur bil-qies, u mhux b'mod diskriminatorju, tant li tobbliga lid-detentur li jimxi mal-prinċipju tal-*audi alteram partem* qabel ma jasal biex iżomm jew iwaqqaf persuna milli tidħol ġo l-istabbiliment fejn isir logħob tal-azzard[42];

Illi mill-provi li tressqu quddiem din il-Qorti ħareġ li Stakes kienet rat kif tħares din ir-rabta billi kienet tħarreġ in-nies tagħha sabiex jgħinu persuni li jkunu jidhru li jkollhom problemi marbuta mal-logħob, u li dan it-taħriġ ingħata lill kull min seta' jiġi f'kuntatt mal-lagħaba. B'dan it-taħriġ, il-Qorti tifhem li l-għan aħħari ta' Stakes kien sabiex tilħaq lil dawn il-persuni permezz tal-impjegati tagħha;

Illi madankollu, mill-istess provi ħareġ ukoll li l-attur ma kienx juri lil ta' madwaru li kien maħkum mill-kundizzjoni patoloġika tal-logħob u kien jaħbi din il-ħaġa minn min ma kienx midħla tiegħu. Minbarra dan, ma kienx jagħti każ ta' min kien iwiddbu biex jinfatam mill-kilba tal-logħob. L-attendenza tiegħu fl-istabbiliment ta' Stakes u kif ukoll l-ammonti li kien jilgħab ma kinux hekk li jagħtu fil-għajn, meta mqabbla mal-għadd ta' nies li kienu jidħlu f'dak l-istabbiliment. Kien huwa wkoll li qabel u talab bil-miktub li Stakes tibgħatlu materjal pubbliċitarju u promozzjonali tal-attivitajiet tagħha u qatt ma talab li dan jitwaqqaf. Kien għażel[43] (minkejja li kien jaf b'dan) ukoll li ma jitlob qatt is-"*self-barring*" li l-liġi nnifisha kienet tagħti b'jedd lil kull persuna li titlob biex titwaqqaf jew tinżamm milli tidħol f'każino'[44]. Il-Qorti ma jirriżultalhiex li l-attur kien fost il-persuni li ġew identifikati bħala li għandhom problemi marbata mal-logħob tal-azzard. Huwa minnu li fuq medda ta' xhur l-attendenza tiegħu fil-każino' ta' Stakes kienet għolja meta mqabbla ma' snin oħra, iżda huwa minnu wkoll li l-attendenza bdiet tnaqqas fiż-żmien. Fattur ieħor rilevanti li ħareġ mill-provi hu li meta l-attur talab u ngħata laqgħa ma' rappreżentant għoli ta' Stakes, dan ilmenta mill-mod kif kien jitmexxa ċertu logħob u kif kien jingħata r-rebħ, u ma semma xejn dwar il-ħarsien li stenna li

---

[42] App. Ċiv., **25.5.2007** fil-kawża fl-ismijiet ***Armando Tramontano vs Dragonara Casino Ltd.***

[43] Xhieda tiegħu fil-kontro-eżami f'paġġ. 289 – 290 tal-proċess

[44] Art. 26(1)(e) tal-Kap 400

jingħata minħabba l-qagħda patoloġika tiegħu. Jirriżulta wkoll li, wara dik il-laqgħa, Stakes ħadet il-pass li żżomm lill-attur milli jkompli jilgħab fl-istabbiliment tagħha, minħabba x-xiljiet li huwa għamel[45], imma mhux minħabba l-kundizzjoni tiegħu;

Illi biex ikun issemma kollox, il-Qorti tqis li l-attur ma ressaq l-ebda prova li, qabel ma fetaħ din il-kawża, kien kiseb jew fittex għajnuna biex jissielet mal-kundizzjoni tiegħu jekk kien iħoss li l-ġibda għal-logħob kienet rikbitu u ġabitlu t-tbattil tat-tfaddil li kellu f'investimenti u kontijiet bankarji. Għall-kuntrarju, il-provi mressqa juru li kien biss wara li fetaħ il-kawża li l-attur beda proċess ta' konsultazzjoni ma' Aġenzija u ma' speċjalisti dwar il-kundizzjoni tiegħu, imma lanqas temmhom u kien waqaf għaliex kien iħoss li kienu ħela ta' ħin għalih u għall-istess konsulenti. Minbarra dan, kien tilef l-istima fih innifsu. Minflok, minkejja li nżamm milli jidħol fl-istabbiliment ta' Stakes, baqa' jmur jilgħab fi stabbilimenti oħrajn tal-logħob u dan sa bosta xhur wara li fetaħ din il-kawża;

Illi dawn iċ-ċirkostanzi fattwali jwasslu għal kunsiderazzjoni legali oħra li hija rilevanti għall-azzjoni tal-attur. Din tirrigwarda l-prinċipji li min iġib b'idejh il-ħsara ma jistax iwaħħal f'ħaddieħor ("*volenti non fit iniuria*") għal dik il-ħsara, jew, fil-qasam kuntrattwali, li min jikser rabta kuntrattwali ma jistax jippunta subgħajh lejn in-nuqqasijiet tal-parti kontraenti l-oħra ("*inademplenti non est ademplendum*");

Illi f'dan ir-rigward, wieħed irid jara jekk l-imġiba tal-attur innifsu tistax jew imisshiex titqies bħala r-raġuni għall-ħsara li huwa jgħid li ġarrab. Stakes tressaq din il-ħaġa bħala wieħed mill-argumenti ewlenin tagħha li hija ma tistax tinżamm responsabbli għal dak li jilminta minnu l-attur. L-artikolu 1051 tal-Kodiċi Ċivili jaħseb għal ċirkostanza bħal din fejn il-persuna mġarrba tkun taħti għall-ħsara li ġġarrab minħabba f'imġibitha stess. Jista' jkun li l-kontributorjetà għall-ħsara tkun tali li tkun għal kollox determinanti bħala kawża u effett u b'hekk tneħħi kull rabta ta' ħtija minn fuq il-persuna li setgħet ikkawżat dik il-ħsara[46]. Dan kollu ma jneħħi xejn mis-siwi tal-prinċipju tad-dritt proċedurali li *onus incumbit ei qui dixit*, u għalhekk l-allegazzjoni tal-kontributorjeta' tal-persuna mġarrba trid tkun ippruvata kif imiss mill-persuna li tallegaha;

Illi kif ingħad, "*Negligence depends on a breach of duty, whereas contributory negligence does not. Negligence is a man's carelessness in breach of duty to others. Contributory negligence is a man's carelessness in looking after his own safety. He is guilty of contributory negligence if he ought*

[45] Xhieda ta' David Gray f'paġ. 301 tal-proċess
[46] P.A. PS **3.10.2003** fil-kawża fl-ismijiet ***Richard Fenech vs Rook Construction Ltd et***

reasonably to have foreseen that, if he did not act as a reasonable prudent man, he might hurt himself'[47];

Illi huwa mgħallem u aċċettat b'awtorità li biex tirnexxi l-imsemmija difiża, il-parti li tqajjem dik l-eċċezzjoni trid turi li l-parti mġarrba (i) kienet aċċettat bi qbil li twettaq xi ħaga li esponietha għal riskju; (ii) li dik l-aċċettazzjoni tkun waħda volontarja; u (iii) li meta l-parti aċċettat, hija kienet tagħraf bis-sħiħ l-għamla u l-possibilità tar-riskju li dieħla għalih[48]. Dawn l-elementi marbutin u mħaddma flimkien iservu biex jaqtgħu l-ġrajja dannuża mir-rabta tagħha mal-effetti li ġġib u dan billi l-għemil tal-parti mġarrba jaqta' r-rabta tal-kawżalità mill-għemil tal-parti l-oħra[49];

Illi t-tielet kunsiderazzjoni ta' xejra legali, marbuta ma' dan li għadu kemm issemma, tirrigwarda l-grad ta' responsabbiltà li jaqa' fuq Stakes bħala detentur ta' liċenza biex tilqa' lil min, bħall-attur, ikun mirkub mill-patoloġija tal-logħob milli jidħol fl-istabbiliment tagħha jew iżżommu milli jilgħab. Aktar 'il fuq issemma x'kienet tgħid il-liġi tagħna dwar id-diskrezzjoni tad-detentur ta' liċenza u kif għandu jiżgura li min ikollu xi problema ta' logħob tal-ażżard patoloġika ma jitħalliex jidħol fejn ikun qed isir il-logħob. Dan jidher li joħloq obbligu min-naħa tad-detentur tal-liċenza li jindokra lil-lagħabi. Imma biex dan jista' jorbot lid-detentur, il-lagħabi jrid ikun wera ċar biżżejjed li huwa jinsab maħkum minn kundizzjoni patoloġika għal-logħob u li d-detentur tal-liċenza jkun għaraf din il-qagħda. Fejn il-persuna li tilgħab tonqos milli titlob li titwaqqaf milli tilgħab jew milli tidħol f'post għal-logħob, jidher li tibqa' sseħħ il-preżunzjoni li l-persuna tkun għażlet li tidħol għall-ażżard u li riedet il-konsegwenzi ta' għemilha u li tagħmel li jogħġobha bi ħwejjiġha[50]. F'dan ir-rigward, imbagħad, huwa magħruf li jekk il-persuna tkun f'qagħda patoloġika ta' logħob bla rażan, hija x'aktarx tfittex għejjun oħra mnejn titma' l-vizzju tagħha wkoll jekk detentur ta' liċenza wieħed iżommha milli tidħol fl-istabbiliment jew tibqa' tilgħab aktar. Din il-ħaġa ġrat fil-każ li l-Qorti għandha quddiemha llum. F'ċirkostanza bħal din, tinqata' r-rabta kawżali bejn it-telf imġarrab mill-persuna li tilgħab u d-dmir ta' ndukrar tad-detentur tal-liċenza u li jwieġeb għal dak it-telf[51];

Illi lil hinn minn kunsiderazzjonijiet morali ta' kemm il-kundizzjoni patoloġika għal-logħob iġġib ħsara lil min jaqa' vittma tagħha, ladarba l-liġi ħalqet qafas regolatur u ta' leġittimità fejn jidħol il-logħob tal-ażżard, il-kwestjoni ta' responsabbiltà u l-effetti li jitnisslu mil-logħob iridu

---

[47] ***Froom vs Butcher*** CA QB 286 (1976) *per* Denning L.J.
[48] Ara s-sentenza P.A. RCP **31.5.2011** fil-kawża fl-ismijiet ***Kevin Żammit vs Maltapost plc*** (mhix appellata)
[49] P.A. PS **3.10.2003** fil-kawża fl-ismijiet ***Michael D'Amato noe vs Filomena Spiteri et*** (mhix appellata)
[50] Cfr. ***Ritz Hotel Casino Ltd. vs Noora al Daher*** (**2014**) EWHC 2847QB *per* Llewellyn J. § 133
[51] Cfr. ***Reynolds vs Katoomba RSL All Services Club Ltd.*** **(2001)** NSWCA 234 u ***Calvert vs William Hill Credit Ltd.*** (**2008**) EWHC 454 *per* Briggs J. § 196 (dan tal-aħħar kien każ marbut ma' "*remote gambling*" fejn il-persuna kienet talbet l-għeluq tal-kont tagħha u li titwaqqaf milli tagħmel aktar imħatri u l-kumpannija mħarrka naqset li toqgħod għal dik l-istruzzjoni)

jitqiesu u jitfissru sewwasew fid-dawl tal-istess liġi. Wara li qieset il-fatti, l-argumenti mressqa mill-partijiet u l-kunsiderazzjonijiet ta' dritt li jsawru l-każ, il-Qorti tasal għall-fehma li ma tistax issib lil Stakes ħatja li naqset mill-obbligu tagħha taħt l-artikolu 26(3) tal-Att dwar il-Logħob fil-konfront tal-attur;

Illi fid-dawl ta' din il-fehma, il-Qorti ssib li l-**ewwel talba attriċi** ma hijiex mistħoqqa u mhix ser tilqagħha;

Illi dan ifisser li lanqas it-**talbiet attriċi l-oħrajn** ma sejrin jintlaqgħu, minħabba li huma konsegwenzjali għall-ewwel talba;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tiċħad it-talbiet attriċi bħala nfondati fil-fatt u fid-dritt;

Tilqa' l-eċċezzjoni tal-kumpannija mħarrka bħala mistħoqqa; u

Tordna li l-attur iħallas l-**ispejjeż tal-kawża**.

Moqrija

Onor. Joseph R. Micallef LL.D.
Imħallef

9 ta' Lulju, 2020

Marisa Bugeja
Deputat Reġistratur

9 ta' Lulju, 2020